

Täysistunto

Tiistai 27.2.2024 klo 13.59—16.05

7. Hallituksen esitys eduskunnalle kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen liitteessä olevan kalastussäännön korvaamisesta uudella kalastussäännöllä tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 9/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Essayah, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.06 Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt eduskunnan käsittelyyn edennyt hallituksen esitys Tenojoen kalastussäännön korvaamisesta uudella kalastussäännöllä on vaatinut useiden vuosien sitkeitä neuvotteluja Norjan kanssa. Tämä hallituksen esitys sisältää uusitut kalastusmääräykset Tenojoelle ja Inarijoelle seuraavaksi seitsemäksi vuodeksi. Kalastussäännön päätavoite on elvyttää Tenon ainutlaatuiset lohikannat ja samalla auttaa Tenon saamelaista kalastuskulttuuria säilymään elvytysajan läpi.

Lohikantojen heikon tilanteen takia lohenkalastusta esitetään säädettäväksi portaittain lohikantojen elpymisen ja joen pääuoman eli eri lohikantojen vaellusajankohtien mukaan. Kalastussääntö sisältää kriteerit siitä, miten lohenkalastus sallitaan lohikantojen elpyessä. Lisäksi muiden lajien kuin lohen kalastusmahdollisuuksia helpotetaan.

Lohenkalastukseen voidaan myöntää opetus- ja kulttuuriperusteisesti poikkeuslupa, jonka saaminen ei riipu lohikannan tilasta.

Arvoisa puhemies! Vaikka lohenkalastuskiellot eivät vielä ole mahdollistaneet lohenkalastuksen avaamista siksi, että lohikanta on niin heikossa tilassa, niin kuitenkin heikom-
massa tilassa olevien Tenon suurten sivujokien, kuten Karas- ja Inarijoen, kutukannat ovat viime vuosina vahvistuneet, ja tämä johtunee niihin aiemmin kohdistuneen erittäin voimakkaan kalastuksen poistumisesta kalastuskieltojen ansiosta. Tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että edellytyksiä lohikantojen elpymiselle on saatu parannettua.

Lohenkalastuksen sallimisessa tavoitteena on etsiä vähiten lohikannan elpymistä haittaavia vaihtoehtoja kalastuskauden sisällä, jotta kalastusta voidaan sallia heti, kun kanto-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

jen tila sen sallii. Päätökset lohenkalastuksesta tehdään aina edellisen kalastuskauden lohikantojen tilaa koskevan tutkimustiedon nojalla vuosittaisissa Suomen ja Norjan välisissä neuvotteluissa.

Edessä saattaa kuitenkin olla vielä vuosia, jolloin lohenkalastus Tenojoen pääuomassa ei ole mahdollista, mikä todennäköisesti vaikeuttaa Tenon saamelaisen lohenkalastuskulttuurin säilymistä vaikean ajan yli. Tätä tilannetta varten uuteen kalastussääntöön on sisällytetty poikkeuslupamahdollisuus opetuskalastusta tai kulttuuritapahtumaa varten. On tärkeää huomata, että poikkeuslupan saantia ei ole sidottu lohikantojen tilaan, eli se on erillinen kalastusta säätelevästä portaittaisesta järjestelmästä. Poikkeuslupien avulla on mahdollista pyrkiä säilyttämään kalastuskulttuuria, mutta se vaatii harjoittajilta näkökulmaa, jossa lohisaalis tai sen määrä eivät voi olla keskiössä, vaan näkökulman on oltava nimenomaan kalastuskulttuurissa ja taitojen siirtämisessä eteenpäin. Lisäksi kalastussääntöön on sisällytetty osallistumislupa, jonka nojalla saa osallistua paikkakuntalaisen kalastusoikeuden haltijan pyydyskalastukseen. Tarkoituksena on mahdollistaa saamelaiseen kalastuskulttuuriin sisältyvien taitojen opettaminen sukupolvelta toiselle.

Vaikka lohenkalastus on uuden kalastussäännön keskeisin asia, Tenojoen kalastusmahdollisuuksien lisäämiseksikin uudessa säännössä on pyritty huomioimaan muidenkin kalalajien kalastusta. Muiden kalalajien kalastuksessa tärkeä elementti on kuitenkin lohen sivusaaliin välttäminen.

Kalastusmatkailun osalta kalastussääntöön on lisätty matkailijoille tarkoitettu lupa muiden kalalajien kuin lohen kalastukseen sekä tähän liittyen määritetty myös erityisiä kalastuspaikkoja meritaimenen kalastukseen. Muiden kalalajien kalastusmahdollisuuksia lisäämällä voidaan täydentää ja jatkaa kaikkien kalastajaryhmien kalastuskautta.

Oman lisänsä Tenojoen kalastuksesta sopimiseen on tuonut vieraslaji kyttyrälohi, jonka poistopyyntiä kokeiltiin ensimmäistä kertaa Tenolla vuonna 23 kesällä. Kokemukset olivat kahtalaisia. Norjan laajaa poistopyyntihanketta Ala-Tenolla voidaan pitää epäonnistuneena, mutta pienimuotoisemmat kokeilut osoittivat, että kyttyrälohen pyynnille on mahdollista löytää alueita, missä Tenon oma lohi, Atlantin lohi, ei viihdy, ja sen sivusaalisriski jää siksi vähäiseksi. Kalastussäännössä on nyt ensimmäistä kertaa määräyksiä kyttyrälohen pyynnistä, missä on huomioitu kattava yhteistyö Norjan kanssa siinä mittakaavassa kuin kansainväliset vesisopimukset antavat myöten. Kyttyrälohen kalastukseen saatiin neuvotteluissa sovittua joitakin mahdollisuuksia myös ilman erillistä hanketoimintaa.

Arvoisa puhemies! Tenon lohikantojen tilanne on edelleen huono. Jos Tenossa ei ole lohta, on elävän loheen liittyvän kulttuurin ja elinkeinojen ylläpito tai loheen perustuvan alueellisen veto- ja pitovoiman parantaminen vaikeaa. Tenon saamelainen kalastuskulttuuri huomioidaan ensimmäisenä, kun lohenkalastusta sallitaan mahdollisimman pian kuin se on mahdollista. Kalastusmahdollisuudet painotetaan ensin saamelaisen kalastuskulttuurin kannalta keskeisimpään kalastajaryhmään eli paikkakunnalla asuviin. Muualla asuvat kalastusoikeuden haltijat, joissa on sekä saamelaisia että ei-saamelaisia, tulevat mukaan seuraavina.

Tilanne Tenojoen kalastuksessa on tällä hetkellä se, että pitkän aikavälin tavoite eli lohikantojen elpyminen aiheuttaa perusoikeuksien rajoittamista lyhyellä aikavälillä. Lohikantojen elpyminen kuitenkin turvaa saamelaisen kalastuskulttuurin jatkumista sekä omaisuudensuojaa tulevaisuudessa. Jotta perusoikeuksien toteutuminen voidaan turvata myös tuleville sukupolville, on lohenkalastusta rajoitettava.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

Kalastussääntöä laadittaessa on pyritty yhteensovittamaan ympäristöperusoikeus muiden Tenojoen kalastukseen liittyvien perusoikeuksien kanssa. Tätä yhteensovittamista on kuvattu hallituksen esityksessä hyvin yksityiskohtaisesti. Hallituksen esitys on myös ollut oikeuskanslerilla ennakkotarkastettavana, ja oikeuskanslerin ennakkotarkastuksessa ei ilmennyt sellaista, minkä johdosta kanslerilla olisi huomautettavaa. On myöskin syytä muistaa, että kalastussäännössä on lisäksi jouduttu sovittamaan yhteen kahden maan erilaiset kalastusmääräykset, vaikka tavat järjestää kalastusta ovatkin usein erilaisia.

Kalastuksen järjestämiseksi on tärkeää, että Suomella ja Norjalla on yhteinen kalastussääntö, jonka mukaan Tenolla kalastetaan, ja niinpä valtioneuvosto esittää Tenon kalastussäännön 2024—2030 ja sen voimaansaattamislain hyväksymistä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.12 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Tilanne Tenojoella ja Utsjoella on todella surkea. Muutama vuosi sitten Tenon lohikanta heikkeni niin, että 2021 alkaen jouduttiin täyskieltoon kalastuksen suhteen. Sillä on ollut vaikutusta paitsi alueen, voi sanoa, perinteiseen kulttuuriin, myös elinkeinoihin, matkailuelinkeinoon, joka on ollut merkittävä elinkeino sillä alueella, ja voisi sanoa, että se taloudellinenkin ahdinko, mikä on kohdistunut tuohon alueeseen, täyttää minusta äkillisen rakennemuutoksen alueen tunnusmerkit, kun sitä suhteutetaan sinne koko alueen talouteen ja katsotaan, mitä on tapahtunut, tai matkailun suhteen.

Siksi on hyvä, että heti kun mahdollista, kun kalakannat ovat elpyneet, lähdetään niitä rajoituksia purkamaan, kuten ministeri tuossa edellä totesi. Se on välttämätöntä. On tietenkin hyvä myös se, että nyt kun jonkun verran sallitaan myös kalastusta kulttuuri- ja opetusperusteilla, niin tämä järjestys, jossa tätä on tarkoitus lähteä avaamaan, on tämä, että paikakuntalaisille ensinnä. Mutta siitä ei pääse mihinkään, että se vuosikymmenten aikana kehittynyt matkailu, joka siellä on ollut ja joka on nyt käytännössä seis, on kyllä jättänyt niin suuret taloudelliset jäljet, että joudun tässä puheenvuorossa — samalla, kun totean, että valitettavasti ovat välttämättömiä edelleen nämä rajoitukset, niin kuin tässä esitetään — vetoamaan ministeriin siinä, että huomioitaisiin nyt nykyistä paremmin sen alueen ahdinko, joka tästä johtuu. Emme voi tietenkään rahalla korvata sitä lohikantojen heikkenemistä tai sitä, että sinne on tullut se vieraslaji kyttyrälohi, joka on vallannut sen joen, mutta muulla tavalla on mahdollista kyllä kompensoida. Ne rahat, joilla siellä pystyttäisiin esimerkiksi muuta matkailua kehittämään, ovat pieniä rahoja suhteessa meidän valtakunnan volyyymiin, ja me tiedetään valtiontalouden tilanne, mutta ne ovat ehkä enemmän tahdosta kiinni kuin valtion budjetin tilanteesta. Muutamalla miljoonalla saadaan siellä aikaan ihmeitä, kun ajatellaan, mikä on tämän hetken tilanne.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti tilanne on sellainen, että tämän hallituksen esityksen sisältämiä toimia nyt tarvitaan, ne ovat välttämättömiä, mutta on pakko loppuun nostaa esille yksi ongelma, ja se on se, että useamman kymmenen kilometriä tuo joki virtaa Norjan puolella, ennen kuin se tulee Suomen puolelle tai rajajoeksi. Me emme tietenkään pysty tällä sopimuksella määrittelemään, miten merikalastusta rajoitetaan siellä, norjalaista kalastusta, ja miten norjalaiset kalastavat siltä osin kuin se ei ole yhteinen joki. Tämä on myös iso ongelma, ja toivon tietenkin tähän viisautta myös ministerille, kun neuvotellaan näitä sopimuksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

15.15 Sara Seppänen ps: Arvoisa puhemies! Upean Tenojoen tilanne on lohen osalta ollut jo pitkään heikko. Tästä kärsivät erityisesti paikalliset ihmiset, perinteinen kulttuuri ja Utsjoen kunnan matkailuyrittäjät. Luonnonvarakeskuksen mukaan lohikannat olivat jo viidettä vuotta peräkkäin syvässä kriisissä viime kesän tilanteen mukaan. Huolimatta kolme vuotta jatkuneesta lohenkalastuskiellosta vesistön eri osille asetetut kutukantatavoitteet eivät täyty. On perusteltua jatkaa rajoituksia, mutta kalakannan heikkoa tilannetta se ei kokonaisuudessaan paranna.

Meillä Suomessa ei ole tuolla pohjoisessa merialueita, joiden avulla voisimme säädellä lohen kasvun olosuhteita siellä merellä. Norjalaiset harjoittavat aggressiivista lohen kasvattamista kalankasvattamoissa. Myös Norjan elintarviketurvallisuusviranomaiset ovat tilanteesta huolissaan. Tähän tilanteeseen tulisi saada Norjan kanssa yhteistyössä parannusta.

Tarvitaan lisää tietoa siitä, miksi villilohi ei selviydy kutemaan kotijokeensa Tenoon. Tutkijoiden mukaan merelle lähtevistä lohenpoikasista tosiaan vain se viisi prosenttia pääsee takaisin synnyinjokeensa kutemaan. Nuoria lohenpoikasista uhkaavat monet ympäristömyrkyt, joita lohen kassikasvatuksessa käytetään. Jossakin on jopa väitetty Norjan kassilohen olevan maailman myrkyllisin elintarvike. Tutkijayhteisö on yksimielinen siitä, että kalanviljelyteollisuus on luonnonlohen suurin uhka. Lohenkasvattamoista leviää lohitaia, joka on erityisen vaarallinen lohenpoikasille.

Arvoisa puhemies! Näitä kadon syitä ei vielä tunneta tarkkaan, ja tämän lohen kasvattamisen lisäksi on arvioitu, että syyt liittyvät todennäköisesti ilmastotekijöihin ja merivirtojen muutoksiin, meriveden lämpenemiseen ja happamoitumiseen. Seurauksena on ollut muutoksia lohen ravintoeläinten määrään ja koostumukseen. Nyt on kuitenkin tärkeää, että näiden rajoitusten jatkuessa Utsjoen kunnan tilanne otetaan huomioon. Heitä ei missään nimessä saa jättää yksin tämän tilanteen kanssa, vaan tukea sinne alueelle tarvitaan. Tilannetta voisi verrata Itä-Suomen tilanteeseen, jossa rajan kiinni meneminen aiheutti suuren muutoksen elinvoimaan ja siihen kokonaistilanteeseen alueella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ojala-Niemelä, olkaa hyvä.

15.18 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! Tämä Utsjoen tilanne on todellakin, niin kuin kuultiin, lohduton. Utsjoen kuntaa, kunnan taloutta, korona jo kovasti runteli, koska rajat olivat kiinni ja rajakauppa hyytyi, ja nyt myös tämän lain nojalla edelleen kolmatta kesää kielletään Tenojoella lohenkalastus ja matkailuyritykset kärsivät kovin tästä, ettei ole enää kesäisin turisteja. On tietenkin luontevaa ja ymmärrettävää, että lohia on suojeltava, ja tuo Tenon lohikannan tila on tällä hetkellä huono, mutta se, mikä tästä uupuu, on juuri se kompensatio kunnille ja yrittäjille tässä tilanteessa.

On arvioitu, että nämä menetykset aluetaloudelle ovat vuodessa viiden miljoonan euron luokkaa, ja ne ovat todella huomattavia, kun lohenkalastus on kielletty. Kompensatio on ollut aika vaatimatonta: niistä niin sanotuista joululahjarahoista saatiin 150 000 euroa tämmöiselle keskukselle, joka lohenkalastusta edistää, lohikeskuksen suunnittelumäärärahaa, ja sitten on myönnetty yksi erillinen valtionapu, joka oli muistaakseni 265 000 euroa kaiken kaikkiaan. Kun peilaa sitä näihin viiden miljoonan euron menetyksiin per vuosi, joka tästä lohenkalastuksen kiellosta johtuu aluetaloudelle, niin jokainen ymmärtää, että kyse

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

on aika vaatimattomista summista. Heillä eivät kovin suureelliset ole nämä toiveet, siellä on toivottu pyöräilymatkailun edistämistä ja muutamia kevyen liikenteen väyliä. Toivon todellakin, että tässä valtiovallan suuntaan menee tämä viesti ja voitaisiin harkita, miten kuntaa voitaisiin tässä ahdingossa tulla vastaan.

Myös yrittäjien näkemyksestä sain Tenojoen soutajalta viestin, että yhteiskunta ei ole millään tavalla esittänyt korvauksia tai edes uuden elinkeinon kehittämismahdollisuutta ja siihen tukea. Samaan aikaan on kyllä kaikkia muita elinkeinon tai työn menettäneitä tai menettämisuhan alla olevia avustettu ja autettu.

Nämä ne tunnelmat siellä paikan päällä ovat. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

15.21 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Hyvät naiset ja miehet! Meillä on täällä lähetekeskustelussa hallituksen esitys Tenojoen kalastusasioihin liittyen. Siinä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen liitteenä olevan kalastussäännön korvaamisesta uudella kalastussäännöllä tehdyn sopimuksen. Esitykseen sisältyy lakiehdotus kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.

Arvoisa puhemies! Hyvä ministeri! Norjan kanssa tehdyn sopimuksen suomalaisessa lakiesityksessä on oletettu vielä vuonna 1972, että Suomen valtio omistaisi koko Tenojoen Suomen puoleisen vesialueen. Tenojoen kalastussopimuksen ja kalastussäännön perusteita ei ole korjattu, vaikka isojaossa ja sen jälkeisissä vesipiirirajankäynneissä on todettu, että kyseinen vesialue ei olekaan Suomen valtion, vaan se onkin pääosin yksityistä omaisuutta. Vanha ja virheellinen omistuskäsitys kummittelee vielä tässäkin Tenojoen kalastussäännön muutosesityksessä. Suomalaiseen yksityiseen kiinteistöön kuuluva kalastusoikeus Tenojoessa on kytketty kiinteistön omistajan asuinpaikkaan. Lakiesityksen mukaan valtio sekä myy matkailukalastuslupia Tenojoelle että ottaa myös vesialueen omistajilta maksun kalastuksesta. Suomen kiinteistölain ja perustuslain mukaan kiinteistöön kuuluva kalastusoikeus on vapaasti myytävissä ja nauttii omaisuuden suojan perusoikeutta, ja pureudun hieman tähän asiaan.

Hyvä eduskunta, olemme siis perustavanlaatuisen kysymysten ja perusoikeuskeskustelun parissa. Se osio, mihin tässä esityksessä nyt keskityn, ovat lausuntopalautteet, ja useimmat lausunnot olivat edelleen negatiivisia. Kalastussäännön hyväksymistä vastustivat useat tahot, muun muassa saamelaiskäräjät, Tenon kiinteistönomistajat ry ja Vesialueomistajain liitto VEALO ry. Kalastussäännön allekirjoittamista vastustavien lausunnoissa katsottiin kalastussääntöluonnoksen rajoittavan perustuslain vastaisesti omaisuuden suojaa sekä saamelaiskulttuurin suojaa ja toisaalta rajoittavan liikaa kalastusoikeuden omistajien oikeuksia, ja sitten nämä vielä kaikki vähän eri syistä tätä vastustivat.

Oma huomioni kiinnittyi erityisesti sanaan ”omaisuuden suoja”, se kun on yksi keskeisimmistä ihmisoikeuksista. Suomen perustuslain 15 § kulkee nimellä Omaisuuksien suoja. Siinä linjataan: ”Jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuuksien pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla.” Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, jossa Suomikin on osallisena, niin ikään otetaan kantaa omistusoikeuteen 1 artiklassa, josta lainaan osan: ”Omaisuuksien suoja. Jokaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan pait-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

si julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.” Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja sen 17 artikla myös puolustaa omistusoikeutta, josta lainaan: ”1. Jokaisella on oikeus omistaa omaisuutta yksin tai yhdessä toisten kanssa. 2. Keltään älköön mielivaltaisesti riistettävä hänen omaisuuttaan.”

Arvoisa puhemies! Lähdän siitä, että ihmisen oikeus yksityisomaisuuteensa täytyy turvata niin hyvin kuin mahdollista. Siksi otan vakavasti lausuntopalautteiden huolet omistamiseen liittyen. Hallituspuolueiden edustajana selkänojani on myös hallitusohjelma. Sivulla 131, luvussa 6 nimeltä Kasvun kaava todetaan: ”Kiinteistörekisteriin merkittyjen kalastusoikeuksien omistajien omaisuuden suojaa vahvistetaan.” Pitäisinkin tärkeänä tässä yhteydessä, että esimerkiksi Tenon kiinteistönomistajat ry:n kannanotot huomataan. He ovat lausunnossaan 13.1.2024 tuoneet esille seikkaperäisesti perustellen huoliaan ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeuden omistajien heikosta asemasta. Yhdistys arvostelee voimakkaasti muun muassa asuinpaikkaperiaatetta ja huomauttaa sen olevan syrjivä. Asuinpaikkaperiaatetta vastustaa lausunnossaan 15.1.2024 myös Vesialueomistajain liitto VEALO ry. Lainaan: ”Asuinpaikkaperiaate asettaa Tenojokilaaksossa asuvat kiinteistönomistajat ja ulkopaikkakuntalaiset kiinteistöjen omistajat eriarvoiseen asemaan asuinpaikan perusteella.” Yhdistyksen mukaan kalastussääntö ja voimaansaattamislaki rikkovat Tenojoen kalastusoikeuden haltijoiden omaisuuden suojaa sekä yhdenvertaisuutta. VEALO kannattaa esitysten käsittelemistä eduskunnassa perustuslain säätämisyjärjestyksessä, sillä ne sisältävät perusoikeuksiin puuttuvia säännöksiä.

Hyvät kollegat! Toivon, että valiokuntakäsittelyssä asiaan perehdytään huolella ja otetaan nämä esittämäni asiat huomioon.

Arvoisa puhemies! Minä olen saanut aika paljon palautetta tästä Tenojoki-asiasta. Niin kuin tiedetään, niin Tenojoki on Suomen ja Norjan rajajoki, ja siellä on pitkään tehty kalastussääntelyä ja -sopimuksia. Ensimmäinen sopimus on solmittu jo vuonna 1873 Tenojoen rajavaltioiden kesken, ja tällöin tosiaan on jäänyt huomaamatta se, että siellä on isojaossa määriteltyjä vesialueita, jotka eivät ole valtion omistamia, vaan ne ovat yksityisten ihmisten omistamia vesialueita. Mielestäni heillä tulee olla vähintään samanarvoiset oikeudet kalastukseen kuin alueella asuvilla, mielestäni omistusoikeuden perusteella jopa paremmat. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitos. — Edustaja Eerola, olkaa hyvä.

15.28 Juho Eerola ps: Arvoisa puhemies! Olin itse silloin hallitusohjelmaneuvoittelussa tuossa Kasvun kaava -pöydässä, ja kyllä voin vahvistaa, mitä edustaja Mäenpää tuossa omistusoikeudesta puhui. Näin sinne on kirjattu.

No, yleisesti ottaen minulla on ollut periaatteena täällä eduskunnassa, että Lapin maakunnan asioihin ja Lapin ihmisten asioihin en puutu eteläsuomalaisena, kaakkoissuomalaisena. Mutta kun olen itse kuitenkin koko elämäni asunut Kymijoen varrella ja nähnyt, kuinka tärkeitä lohi ja lohenkalastus ovat monessa mielessä kulttuurille ja elinkeinolle, niin siksi rohkenen vähän poiketa tästä yleisestä linjastani.

Haluan korostaa, että tämän uuden kalastussäännön tavoitteena on ensisijaisesti näitten lohikantojen elvyttäminen. Tämä Norjan kanssa sorvattu sopimus on pitkän ja perusteellisen valmistelutyön tulos, joka on suunniteltu vastaamaan Tenon vesistön kalakantojen nykytilaa ja edistämään niiden kestäväää käyttöä. Tällä kalastuksen säätelyllä pyritään hillit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

semään lohikantojen heikkenemiskehitystä, joka on nyt siis usean vuoden ajan jo jatkunut, ja luomaan edellytyksiä niiden elpymiselle.

Mitä tulee tähän lohenkalastukseen, nämä esityksessä ehdotetut rajoitukset on suunniteltu sillä viisiin, että tämä kalastus voidaan avata sitten mahdollisimman pian ilman, että se vaarantaa näitten lohikantojen elpymistä. Tämä esitys huomioi myöskin matkailun merkityksen tämän alueen elinkeinolle. Ja vaikka nyt tätä lohenkalastusta rajoitetaan, niin tämä esitys mahdollistaa matkailijoille muiden kalalajien kuin lohen kalastuksen, ja tämä tukee näitä alueen matkailuyrityspalveluja, matkailuyrittäjiä laajemminkin, ja auttaa monipuolistamaan alueen elinkeinorakennetta.

Esitys perustuu laajaan selvitystyöhön ja saatuu lausuntopalautteeseen, ja se on minun mielestäni aika tasapainoinen ratkaisu, joka ottaa huomioon kalastuksen merkityksen tämän alueen elinkeinolle ja ympäristölle. Oman hankaluutensa toki tälle sitten tuo se, että Tenojoki, niin kuin tiedetään, kulkee osittain Norjan puolella ja Norjan lainsäädännön alaisena. Sitten siellä on näitä kalankasvattamoja, joista mahdollisesti tulee kaikennäköisiä viukuksia, tauteja, luonnonlohikantoihin. Äsken puhuttiin villisiasta, joka sitten kesysikoja on sairastuttanut, tässä on vähän niin kuin toistepäin tämä kuvio. Ja sitten vielä tässäkin on haitallinen vieraslaji, niin kuin äskenkin oli, että sieltä idästä taas tulee tällainen kyttyrälohi, mikä sitten aiheuttaa hammasten kiristystä. Eli monenlaisia haasteita tässä on, mutta tähän tilanteeseen kohtuullisen hyvä sopimus. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lahdenperä, olkaa hyvä.

15.31 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa puhemies! Tämä Tenojoen kalastuslaki on aika monitahoinen kokonaisuudessaan, kuten edellä on mainittu. Nämä lohikiintiöt ja kulttuuritausta ja elinkeino ja matkailu ovat tärkeässä roolissa.

Mutta itse keskityn tuohon kohtaan, kun nykyiseen hallitusohjelmaan on kirjattu, että kiinteistöihin liittyvien kalastusoikeuksien omaisuuden suojaa vahvistetaan. Minä en ole ihan varma, että onko tämä kyseinen esitys sitten vahvistamassa tätä omaisuuden suojaa, ja pyytäisin, että tähän kiinnitetään valiokunnissa huomiota, kun tätä asiaa tarkastellaan, ja katsotaan, että lausunnot menisivät myös perustuslain mukaisesti sitten siellä valiokunnissa. Ei muuta. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

15.32 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä on ollut paljon hyvää keskustelua Tenosta, Tenon lohesta, Lapin ihmisten elinkeinoista ja elämäntavasta. Se osoittaa tietysti sitä, että Tenon merkitys on kokoaan suurempi. Toki onhan se Teno jo itsessään aika merkittävä. Se on Pohjois-Atlantin lohien perinteisesti kaikkein suurin kotijoki, ja siinä mielessä tämä on koko Pohjois-Atlantin ekosysteemin kannalta merkittävä kysymys, jonka äärellä olemme, kun Tenon luonnollinen oma lohikanta tai, voisi sanoa, lohikannat — nehan ovat jokaiselle sivujoelle myös omat, ainutlaatuiset — ovat tällä tavoin vaarantuneet.

Arvoisa puhemies! On aivan selvää, että lohikantojen turvaamiseksi ja niiden elvyttämiseksi niin, että niistä on tulevaisuudessa sitten myös elinkeinojen pohjaksi, pitää tehdä toimenpiteitä, joilla kantoja turvataan, ja kiitos siitä ministeri Essayahille, että näin toimitaan. Samaan aikaan on todella tärkeää huomata, että kun tällä lohenpyynnillä niin kulttuurisesti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

ihmisten hyvinvoinnin kannalta kuin tietysti ennen kaikkea elinkeinollisesti ihmisten hyvinvoinnin kannalta on niin valtavan suuri merkitys alueilla, niin on selvää, että valtiovaltaalta tarvitaan myös muita alueen elinvoimaa edistäviä toimenpiteitä, jotta se lohen siihen ihmisten hyvinvointiin jättämä aukko pystytään paikkaamaan.

On tärkeää, että tässä on toimenpiteitä, joilla aiempia kesiä paremmin mahdollistetaan esimerkiksi kalastusmatkailu ja matkailukalastuksen mahdollisuudet muiden kalojen osalta. Varsinkin tietysti kyttyrälöheenhän nimenomaan pitäisi oikein voimakasta kalastuspainetta saada suunnattua. Tosiaan nämä ovat vielä sillä tavoin riittämättömiä suhteessa siihen lohen eli kalojen kuninkaan valtavaan vetovoimaan, joka alueelle on sitten elinvoimaa tuonut ja elinkeinoille pohjan rakentanut. Siinä mielessä tietysti on tärkeää, että valtiovalta muutenkin tässä tulee kättä Utsjoen ja koko Ylä-Lapin ihmisille ojentamaan.

Tosiaan, arvoisa puhemies, nyt kun ollaan lähetekeskustelussa, niin tässä on käytetty hyviä puheenvuoroja eri näkökulmista, ja on myös aivan perusteltua tämän kalastuksen pitkän aikavälin kestäväksi järjestämiseksi käydä läpi niitä näkökulmia, mitä tässä edellä edustajat ovat tuoneet vaikkapa tähän omaisuudensuojaan liittyen. — Nyt taitaa puheaika loppua, mutta näihin valiokunnat palaavat sitten.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Nyt olemme jo hiukan yliajalla, mitä tulee tämän asian käsittelyyn tässä yhteydessä varattuun aikaan, joten annan muutaman minuutin vastauspuheenvuoron ministeri Essayahille. — Olkaa hyvä.

15.35 Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ja kiitoksia edustajille hyvistä huomioista ja puheenvuoroista.

Oikeastaan edustaja Eerola aika hyvin summasi tätä lakiesitystä ja tätä sopimusta, mihin perustuu se, että tämä on näihin olosuhteisiin kohtuullisen hyvä, koska tiedämme sen, että tähän esitykseen liittyy monia reunaehtoja. Ensinnäkin me joudumme tekemään yhteistyötä Norjan kanssa. Meidän tulee huomioida alkuperäiskansojen oikeudet ja sen lisäksi tietenkin myöskin kiinteistönomistajien oikeudet. Tällä esityksellä on mielestäni löydetty kohtuullisen hyvä tasapaino näitten kaikkien toimijoitten kesken. Tässähän tärkeintä on todella, niin kuin edustaja Eerola totesi, näitten lohikantojen elvyttäminen. Siitä pitää lähteä, että tällä esityksellä pystytään nimenomaisesti palauttamaan tuo Atlantin lohi tuonne Tenoon, jonne se kuuluu, ja sen pitää olla niin kuin se ultimatum-tavoite. Kun tässä tilanteessa päästään parempaan suuntaan, niin sitten voidaan vähitellen avata kalastusta.

Se, mikä tässä esityksessä nyt on erityisesti hyvää verrattuna aiempiin, on juuri se, että ensinnäkin tällä näitä muita kalalajeja ja niitten kalastusta halutaan lähteä elvyttämään tai kalastusta mahdollistamaan. Ja sitten tämä kyttyrälöhikysymys: Olin itse tuolla Utsjoella ja Inarissa vierailulla viime syksynä. Tämä nousi silloin keskusteluun, ja oli mielenkiintoista, että kun aika monista muista asioista tämän lain ympärillä oli eriäviä näkemyksiä, niin tämä kyttyrälohen kalastus oli asia, joka yhdisti kaikkia, ja kaikki olivat sitä mieltä, että tämä pitää saada eteenpäin vietyä. Sitten näissä sinnikkäissä neuvotteluissa Norjan kanssa tämä kyttyrälöhiasia saatiin nyt, voisiko sanoa, paremmalle tolalle. Uskon, että myöskin sen alueen matkailun kannalta kyttyrälöhi tulee olemaan se, mikä avaa myöskin sitä matkailumahdollisuutta toisella tavalla kuin aiemmin, koska vaikka kyttyrälohella on ollut historiasta johtuen huono maine, niin sehän on aivan erinomainen kala. Se on aivan erinomainen kala silloin, kun se pyydetään oikeana aikana ja pistetään pannulle paistumaan, se on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

herkullista ruokaa. Uskon, että tämä tulee olemaan myöskin se, mikä pystyy tuolla alueella palauttamaan matkailua, vaikkakaan vielä ei pystytä Atlantin lohta pyytämään.

No, sitten tässä viitattiin hallitusohjelman kirjaukseen, jossa kiinteistörekisteriin merkittyjen omaisuudensuojaa vahvistetaan, ja se tapahtuu myöskin tässä lakiesityksessä. Eli tällä nyt parannetaan heidän asemaansa suhteessa muihin ulkopaikkakuntalaisiin. Kiinteistönomistajat nousevat nyt parempaan asemaan suhteessa muihin ulkopaikkakuntalaisiin. Eli kyllä, tämäkin kohta tässä esityksessä on huomioitu, mutta on aivan varma se, että perustuslakivaliokunnassa ja sitten varmasti myöskin mietinnön antavassa valiokunnassa tämä asia tulee käydä huolellisesti läpi. Tämä on tehty niillä, voisiko sanoa, reunaehdoilla, mitä tämän lain ympärillä on.

Sitten Lapin kansanedustajat täällä, edustajat Seppänen, Autto, Ojala-Niemelä ja edustaja Lohi, nostitte erinomaisen hyvin esille tuon alueen muutkin haasteet. Totta kai kalastuselinkeinolla on siellä suuri merkitys ja matkailulla sitä myöten. Toivomme, että myöskin esimerkiksi hallituksen pohjoisen ohjelma pystyisi tuomaan sitten ratkaisuja näihin muihin sosioekonomisiin kysymyksiin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.39.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.05.

Puhemies Jussi Halla-aho: Sitten siirrymme asiakohtaan 7.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.